

Speelvluchten

Met de maand juni op de kalender heb ik altijd het gevoel dat de natuur buiten adem is en tot rust probeert te komen na de stormachtige voorjaarsontwikkeling. Het uitbundige van de meimaand heeft plaatsgemaakt voor ontzuivering en bezinning. In de bijenvolken is het niet anders. De koninklijke strijd is gestreden en de jonge koningin heeft al dan niet de riskante bruidsvlucht(en) achter de rug. Riskant zijn ze zeker, want meestal ligt het bevruchtingspercentage niet hoger dan 70%. En die andere 30%? Die valt ten prooi aan vogels of plotseling optredend slecht weer. Het zij zo. De drachtweide voor onze immen is nu bijna overal vrij dunnetjes, maar ondanks dat kan het rond het middaguur plotseling druk worden voor de volken. Menig beginnend imker denkt aan zwermen.

Maar stel u gerust. Het is niet meer en minder dan het invliegen van jonge bijen. Let u er eens op, bij geen enkel volk zullen de oriënteringsvluchten in de ochtend plaatsvinden als er dracht is en haalbijen met hun zware lading af en aan vliegen. Het is alsof de jonge garde weet dat het dan geen tijd is voor 'speel'vluchten. Natuurlijk weer een menselijke interpretatie want bijen kunnen niet denken, maar logisch is het wel. Ze hebben het veel te druk met het in ontvangst nemen van de nectar en het opbergen van deze bruidsschat voor hun jonge koningin. Maar zodra de aanvoer van nectar midden op de dag voor een aantal uren stopt, breekt de tijd voor speelvluchten aan. Vrijwel gelijktijdig zien we stertselende bijen tegen de voorwand en op de vliegplank van de woning. Geen toevallige samenloop van omstandigheden. Nee, het zijn niet de wachtbijen, die hebben wel wat anders aan hun hoofd. Het zijn de invliegende bijen zelf die gelijk gaan stertselen zodra ze weer vaste grond onder de pootjes voelen in de nabijheid van de vliegopening. Op die manier vormen ze met hun geopende geurklier een breed baken voor de nog rondlopende bijen in de lucht, een welkom thuis.

Oriëntatievlucht

Wat wij speelvluchten noemen zijn in feite bloedserieuze voorbereidingen op hun latse levensfase als haalbij. Met hun kop gericht naar de woning dansen ze voor de woning om plotseling weg te cirkelen, onzichtbaar voor de genietende imker. Onderzoekers zijn er wel in geslaagd om ze tijdens de eerste vluchten met behulp van radar te volgen waartoe de bijen werden voorzien van vederlichte reflectoren. En wat bleek? Het aantal oriënteringsvluchten varieerde

van bij tot bij. Sommige hadden aan een enkele proefvlucht voldoende, terwijl andere tot maar liefst achttien keer uitvlogen voor ze (zeker van hun zaak waren en) met voedsel terugkeerden. Gemiddeld werden zes verkenningssluchten gemaakt. Verder viel op dat het bereik van de proefvluchten steeds groter werd. Tijdens de proefvluchten vlogen de bijen altijd in dezelfde richting en cirkelden zelden helemaal rond hun woning. Opnieuw ben je geneigd er een menselijke interpretatie aan te geven. 'Wat hebben ze aan de achterkant te zoeken als ze alleen van de voordeur gebruik maken?'

Toekomstige corridors voor insecten

Nu het imago van de bijenteelt langzaam begint te veranderen begint ook de individuele imker anders te denken. Niet meer alleen in termen van honing, maar ook in die van natuurontwikkeling en biodiversiteit. Meent het publiek nog dat een imkervereniging een verzameling is van een stelletje eenlingen die een beetje nostalgisch bezig zijn met insecten, in werkelijkheid wordt er steeds meer gezocht naar aansluiting met de beweging van ecologisch natuurbeheer. Het insect 'De bij' past bij de moderne natuurontwikkeling. Een goed contact met de natuurorganisaties is daarbij onontbeerlijk. Onze vereniging Varsseveld is er dan ook druk mee bezig. Leden bezoeken vergaderingen en proberen hun stem te laten horen bij herverkalingsprojecten. Ze houden de nieuwe natuurontwikkeling in de eigen streek in het oog die is gericht op aanleg, onderhoud en uitbreiding van lintvormige landschappen en waterlopen. Deze landschappen vormen de toekomstige corridors waarvan insecten en andere dieren gebruik kunnen maken om hun leefgebied te vergroten. Tezijner tijd zullen de nieuwe landschappen op hun beurt weer zorgen voor nieuwe drachtgebieden. Kortom, de vereniging Varsseveld stelt zich tot taak zich in te passen in een moderne benadering van de landbouw, tuinbouw en fruitteelt en is daarvoor met haar stand aanwezig op evenementen en organiseert excursies voor groepen van basisscholen. Vorig jaar in samenwerking met het Regionaal Centrum Natuur- en Milieu-educatie. Samen staan we sterker. Proficiat.

Een verschil van 125 pond

Een imker uit Canada vraagt zich af waarom de gemiddelde honingoogst in Manitoba rond de 165 pond per volk ligt en imkers in Engeland niet verder komen dan 40 pond. Aan de daglengte kan het niet liggen want de breedtecirkel is ongeveer gelijk. Hij vervolgt: 'Onze bijen ontlopen elkaar ook niet veel. Ook hier veel bastaardering met een forse Italiaanse invloed. Onze winters duren langer, voor- en najaar zijn veel korter, terwijl onze zomers droger en warmer zijn. We gebruiken Langstrothkasten met een of twee broedkamers en dat verschilt ook weinig. Onze belangrijkste drachtbronnen zijn in het voorjaar ingezaaid koolzaad, klaver voor zaadteelt, alfalfa en zonnebloemen. De nieuwe soorten zonnebloemen geven echter nauwelijks nectar, gelijk het boekweit. Er is hier geen braam of klimop en ook lindebomen komen niet voor. Waarschijnlijk wordt het verschil veroorzaakt door het voorjaarsweer, kort maar warm, waardoor de volken juist op maximale ontwikkeling zijn als de dracht inzet. De eventuele zwerm drift wordt dan omgezet in haaldrift. Hoe we met de bijen omgaan is de laatste jaren ingrijpend veranderd. Omdat de grens tussen Canada en Amerika al weer enige jaren is gesloten voor alle bijentransport in verband met de varroamijt, gaan steeds meer Canadese imkers er toe over hun volken te overwinteren in plaats van te starten met packages uit de zuidelijke staten van Noord-Amerika. Het imkeren is daardoor ingewikkeld geworden want de volken komen nu eerder tot hun grootste ontwikkelingen u weet allemaal wat dat betekent, zwermen.

Zwermverhindering

Om dat te voorkomen gaan we als volgt te werk.' **Ten eerste** maken we van sterke volken rond half april dieraans afleggers en geven die een bevruchte koningin. Meestal ontwikkelen ze zich voldoende om hetzelfde jaar nog een flinke honingoogst te geven.

Ten tweede worden zeer sterke volken eind april gehalveerd, waarbij het moerlose deel een koningin krijgt.

Ten derde. Sommige imkers passen bij sterke volken de volgende methode toe. Uit drie van die volken worden twee raten broed gehaald en de bijen terug geschud in het eigen volk. Deze ratenbroed komen in een lege broedkamer die verder wordt opgevuld met raten voer en stuifmeel. Deze bak broed zonder bijen wordt op een zeer sterk volk gezet op een moer-rooster. Na 24 uur is het broed in deze bak bezet door jonge bijen uit de onderbakken. Deze bak wordt

afgenomen, krijgt een nieuwe standplaats en een koningin. Op die manier wordt de zwermneiging een tijdje onderdrukt in drie volken waarbij geen koningin behoeft te worden gezocht en is een vierde volk ontstaan.

Ten vierde maken we tussen half en eind mei een ruwe schatting van het gemiddeld aantal raten broed in de volken en brengen alle volken op dat gemiddelde, stel 7 raten. Zijn er in een volk meerdere raten broed, dan worden die met opzittende bijen terzijde gehangen in een nieuwe broedbak. Oppassen dat de koningin in het volk blijft. Heeft een volk minder dan zeven raten broed, dan wordt dit aangevuld uit de reserve broedbak. Op die manier worden op de bijenstand alle volken van gelijke sterkte gemaakt. Raten met broed en bijen die overblijven verhuizen naar een nieuwe locatie op minstens 5 kilometer afstand en er wordt een bevruchte koningin gegeven.' 'Zo proberen we het zwermen te beperken. Uiteraard met wisselend succes, want geen enkele methode is perfect. Het is voor ons ondoenlijk om duizend volken of meer regelmatig op doppen te controleren, vooral als er ook nog drie of meer honingkamers op het moerrooster staan'.

Tot zover het verslag van onze Canadese imker collega. De aanpak die hij beschrijft onder punt drie doet sterk denken aan de Alexandermethode, door de toenmalige wandelleraar de heer Hootsen beschreven in het maandschrift bijenteelt van februari 1930. Ik hoop daar later op terug te komen.

Het weer in juni

Als landelijk gemiddelde over de periode 1961-1990 geldt 196 uren zonneshij, 65 mm neerslag en een gemiddelde maximum temperatuur van 19,1 °C.

Juni-maanden				
Jaar	Zon	Neerslag	(mm)	Maximum temp.
1995	normaal	normaal		koel
1996	normaal	droog	(33)	normaal
1997	normaal	zeer nat	(105)	normaal
1998	somber	zeer nat	(134)	normaal
1999	vrij zonnig	normaal		normaal

Geraadpleegd

Honingbij vliegt rondjes op proef, De Volkskrant 5 februari 2000

Wetenswaardigheden, 'De Vliegplank', Contactblad bijenvereniging Varsseveld 18(2): 5

Dawson D., Bees for the flow, a carefully controlled balancing act; Beekeepers Quarterly no. 58 en 60